

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Катедра суспільних наук
Навчальний рік 2023-2024

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Історія охорони здоров'я в Харкові»

(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компонент

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

(кодифікаційний номер)

Спеціальність 221 «Стоматологія»

(кодифікаційний номер)

Освітньо-професійна програма «Стоматологія» другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Курс 2

Силабус освітнього компоненту
розглянуто на засіданні кафедри
суспільних наук

Протокол від
"26" серпня 2022 року № 3

Завідуюча кафедрою

Робак Л.Ю.
(підпис, прізвище)

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем загальної та
передфахової підготовки

Протокол від
"31" серпня 2022 року № 1

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Катедра суспільних наук
Навчальний рік 2023-2024

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Історія охорони здоров'я в Харкові»

(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компонент

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 221 «Стоматологія»

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Стоматологія» другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Курс 2

Силабус освітнього компоненту
розглянуто на засіданні катедри
суспільних наук

Протокол від
“26” серпня 2022 року № 3

Завідувач катедри

_____ Робак І.Ю.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем загальної та
передфахової підготовки

Протокол від
“31” серпня 2022 року № 1

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Троценко Олексій Володимирович, старший викладач
(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

- Робак Ігор Юрійович, завідувач катедри, професор, доктор історичних наук, iy.robak@knmu.edu.ua
- Альков Володимир Андрійович, доцент, кандидат історичних наук, va.alkov@knmu.edu.ua
- Демочко Ганна Леонідівна, доцент, кандидат історичних наук, hl.demochko@knmu.edu.ua
- Чернуха Олександр Васильович, доцент, кандидат історичних наук, ov.chernukha@knmu.edu.ua
- Арзуманова Тетяна Володимирівна, доцент, кандидат історичних наук, tv.arzumanova@knmu.edu.ua
- Троценко Олексій Володимирович, старший викладач, ov.trotsenko@knmu.edu.ua

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, катедри, в системі Moodle та інше): історія, культурологія

Контактний телефон (057)707-73-37

Консультації відповідно до графіка, розміщеного на інформаційному стенді катедри та в катедральній директорії в системі MOODLE (<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=107>)

Локація:

Пр. Науки, 4, м. Харків, Харківський національний медичний університет, Головний корпус, 3 поверх, катедра суспільних наук

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Історія охорони здоров'я в Харкові» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» та Стандарту ВО України (далі – Стандарт), другого (магістерського) рівня, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис освітнього компоненту (анотація) Обсяг освітнього компоненту складає 120 годин, 4 кредити. На практичні заняття відведено 30 годин, самостійна робота здобувачів вищої освіти – 90 годин. Матеріал складається з 7 тем.

Предметом вивчення освітнього компоненту «Історія охорони здоров'я в Харкові» є вивчення етапів, закономірностей та особливостей розвитку харківської міської медичної мережі протягом XVIII – поч. XXI ст. Специфікою курсу є те, що історія харківської охорони здоров'я вивчається в контексті конкретних умов тієї чи іншої історичної епохи, суспільно-політичного ладу, у зв'язку з історією України та її періодизацією.

Міждисциплінарні зв'язки: освітній компонент «Історія охорони здоров'я в Харкові» належить до предметів, що мають дуже широкий спектр міжпредметних зв'язків, оскільки знаходиться на перетині таких сфер діяльності, як медицина, психологія, історія, мистецтво та ін.

Пререквізити Вивчення освітнього компоненту передбачає попереднє засвоєння предметів «Історія і культура України», «Медичне краєзнавство», «Медичне краєзнавство».

Постреквізити «Історія охорони здоров'я в Харкові» предметно інтегрується з ОК, які забезпечують подальшу гуманітарну підготовку здобувачів вищої освіти: «Історія медицини», «Медицина і політика», «Медична субкультура».

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Метою вивчення освітнього компоненту є формування у здобувачів вищої освіти комплексних знань про закономірності та регіональну специфіку розвитку міської медичної мережі, зв'язок того розвитку із суспільно-політичними процесами різних історичних періодів, актуалізація фахової свідомості майбутніх лікарів та організаторів охорони здоров'я.

1.2. Основними завданнями освітнього компоненту є забезпечити набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, визначених згідно з вимогами стандарту.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення освітнього компоненту забезпечує опанування здобувачами вищої освіти **компетентностей:**

інтегральні:

здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК3 – Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК4 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7 – Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК8 – Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

ЗК9 – Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК11 – Здатність працювати в команді.

ЗК12 – Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК13 – Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК14 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

спеціальні (фахові, предметні):

ФК13 – Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

ФК15 – Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

1.3.2. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 14 - Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій

ПРН 16 - Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 17 - Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю

ПРН 18 - Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень

ПРН 19 - Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

Відповідно до рішення НАЗЯВО від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу, вивчення історико-культурних процесів має забезпечувати такі програмні результати навчання, щоб здобувач вищої освіти був готовий самостійно визначати закономірності і аналізувати суспільні процеси, що відбувалися у минулому та відбуваються нині, розуміти їх зв'язки та проводити історичні паралелі.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **соціальний навичок (Soft skills):** навички комунікації, лідерство, відповідальність, вміння працювати в критичних умовах, залагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, самостійно приймати рішення, критично мислити.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОКР, ОПП	Характеристика освітнього компоненту
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 221 «Стоматологія»	Рік підготовки (курс):
		2-й
		Семестр
		3-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи здобувачів вищої освіти – 90	Освітньо-кваліфікаційний рівень: II магістерський ОПП «Стоматологія»	Лекції
		год.
		Практичні, семінарські
		30 год.
		Лабораторні
		- год.
		Самостійна робота
90 год.		
Індивідуальні завдання: -		
год.		

		Вид підсумковою контролю: залік
--	--	------------------------------------

2.1 Опис освітнього компоненту

2.2.1 Лекції не передбачені

2.2.2 Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Вступ до курсу «Історія охорони здоров'я в Харкові»	2	проблемне навчання, ділові ігри, «мозковий штурм», робота в групах, розвивальне навчання, різнорівневе навчання, евристичні бесіди, дискусії та дебати, презентаційний метод, метод проектного навчання, організація екскурсій до музеїв та на виставки	Усне опитування, тестове опитування в системі MOODLE
2	Тема 2. Розвиток охорони здоров'я в Харкові від його заснування до Великих реформ 60–70-х рр. XIX ст.	4		
3	Тема 3. Розвиток охорони здоров'я у пореформені часи (60-ті рр. XIX ст. – 1917 р.)	6		
4	Тема 4. Охорона здоров'я в Харкові протягом міжвоєнного періоду (1919–1941 рр.)	4		
5	Тема 5. Охорона здоров'я в Харкові під час нацистської окупації (1941–1943 рр.)	4		
6	Тема 6. Харківська охорона здоров'я в післявоєнний радянський період (1945–1991 рр.)	6		
7	Тема 7. Стан охорони здоров'я в Харкові за часів незалежності	4		
Усього годин практичних занять		30		

2.2.3 Практичні заняття

Не передбачено

2.2.4. Лабораторні заняття

Не передбачено

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Вступ до курсу «Історія охорони здоров'я в Харкові»	5	проблемне навчання, робота в групах, розвивальне навчання, різнорівневе навчання, презентаційний метод, метод проектного навчання	Усне опитування, тестове опитування в системі MOODLE, участь у наукових конференціях
2	Тема 2. Розвиток охорони здоров'я в Харкові від його заснування до Великих реформ 60–70-х рр. XIX ст.	5		
3	Тема 3. Розвиток охорони здоров'я у пореформені часи (60-ті рр. XIX ст. – 1917 р.)	6		
4	Тема 4. Охорона здоров'я в Харкові протягом міжвоєнного періоду (1919–1941 рр.)	6		
5	Тема 5. Охорона здоров'я в Харкові під час нацистської окупації (1941–1943 рр.)	5		
6	Тема 6. Харківська охорона здоров'я в післявоєнний радянський період (1945–1991 рр.)	7		
7	Тема 7. Стан охорони здоров'я в Харкові за часів незалежності	6		
Усього годин практичних занять		40		

Методи навчання: розповідь-пояснення, бесіда, лекція, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеоролики, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, метод проектів, дебати, метод «Мозковий штурм», вебінар, спаринг-партнерство (навчання в парах), коучінг (тренінг), віртуальна консультація, віртуальний тьюторіал, брифінг, інтерв'ю.

Методи контролю:

Поточний контроль: усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему.

Підсумковий контроль: залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» (таблиця 2).

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для освітніх компонентів, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4.27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Технологія оцінювання освітнього компоненту (табл. 3 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності...»).

Таблиця 3

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою та

чотирибальною (національною) шкалою

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою	Оцінка за двобальною шкалою
180–200	Відмінно	Зараховано
160–179	Добре	
150–159	Добре	
130–149	Задовільно	
120–129	Задовільно	
Менше 120	Незадовільно	Не зараховано

3.2. Питання до заліку:

1. Охарактеризувати джерела та історіографію історії харківської охорони здоров'я.
2. Назвати дослідників історії охорони здоров'я та медичного краєзнавства.
3. Вказати причини захворюваності і смертності населення Харкова від заснування міста до др. пол. 19 ст.
4. Пояснити недоліки в організації медико-санітарної допомоги в імперському дореформеному Харкові.
5. Викласти історію клінік Харківського університету.
6. Пояснити причини захворюваності та смертності населення Харкова у пореформені часи (60-ті рр. XIX ст. – 1917 р.).
7. Назвати зміни в керуванні, структурі та фінансуванні міської мережі після реформ 1860–1870-х рр.
8. Охарактеризувати санітарний стан Харкова і санітарна діяльність у дорадянський період.
9. Пояснити зв'язок між становим і майновим складом населення та доступністю медичної допомоги в імперському Харкові.
10. Назвати етапи розвитку харківської служби швидкої допомоги.
11. Вказати заходи радянської влади в сфері охорони здоров'я у перші пореволюційні роки.
12. Пояснити засадничі принципи радянської системи охорони здоров'я.
13. Розкрити специфіку функціонування радянської охорони здоров'я у період НЕПу.
14. Охарактеризувати структурні зміни у розвитку харківської міської медичної мережі у міжвоєнний період (1919–1941 рр.).
15. Назвати та дати оцінку нацистським планам щодо долі Харкова й харків'ян.
16. Пояснити відмінності нацистської та радянської соціальних політик.
17. Охарактеризувати санітарно-оздоровчі заходи в Харкові під час нацистської окупації.
18. Навести приклади Опору харківських лікарів нацистським окупантам.

19. Вказати та охарактеризувати матеріальні збитки, завдані окупантами медичній мережі Харкова.
20. Вказати досягнення харківських медиків під час Другої світової війни.
21. Охарактеризувати заходи з відбудови медичної мережі та упорядкування санітарного стану Харкова у 1943 – на поч. 1950-х рр.
22. Назвати та пояснити зміст етапів розвитку міської медичної мережі в післявоєнний період.
23. Поясніть специфіку фінансування та кадрового забезпечення радянської охорони здоров'я у післявоєнний час.
24. Вкажіть зв'язок розвитку харківської медичної мережі у післявоєнні радянські часи зі світовими тенденціями.
25. Наведіть приклади першості післявоєнного Харкова в наданні медичної допомоги.
26. Охарактеризуйте спроби реформування радянської охорони здоров'я в Харкові та їхній зв'язок із сьогоденням.
27. Поясніть вплив переходу до ринкової економіки на розвиток харківської охорони здоров'я.
28. Охарактеризуйте стан та структуру захворюваності харківського населення на сучасному етапі.
29. Окресліть перспективи харківської медичної мережі в контексті поточної реформи охорони здоров'я.

3.3. Контрольні питання

Тема 1

1. Предмет і завдання курсу.
2. Охорона здоров'я як державна та суспільна практика.
3. Поняття «соціальна історія охорони здоров'я» та «медичне краєзнавство».
4. Джерела, історіографія та методи медико-краєзнавчих досліджень.
5. Дослідники історії охорони здоров'я та медичного краєзнавства.

Тема 2

1. Захворюваність і смертність населення Харкова від заснування міста до 1860-х рр.
2. Організація керування медико-санітарною справою. Санітарна діяльність.
3. Стан матеріальної бази харківської медичної мережі до «Великих реформ».
4. Фінансування харківської охорони здоров'я.
5. Основні види та доступність медичної допомоги.
6. Клініки Харківського університету.

Тема 3

1. Захворюваність і смертність населення Харкова у пореформені часи (60-ті рр. XIX ст. – 1917 р.).

2. Зміни в керуванні, структурі та фінансуванні міської мережі після реформ 1860–1870-х рр.
3. Санітарний стан Харкова і санітарна діяльність у дорадянський період.
4. Становий, майновий склад населення та доступність медичної допомоги.
5. Створення служби швидкої допомоги.

Тема 4

1. Націоналізація медичних закладів радянською владою під час революції 1917–1921 рр.
2. Формування в Харкові української радянської системи охорони здоров'я. Її засадничі принципи.
3. Специфіка функціонування радянської охорони здоров'я у період НЕПу. Система «Робмед».
4. Структурні зміни та розвиток матеріальної бази міської медичної мережі.
5. Боротьба з соціальними хворобами.

Тема 5

1. Нацистські плани щодо долі Харкова й харків'ян.
2. Характер санітарно-оздоровчих заходів під час нацистської окупації.
3. Роль та можливості Харківського цивільного управління в організації охорони здоров'я.
4. Опір харківських лікарів окупантам.
5. Матеріальні збитки, завдані окупантами медичній мережі Харкова.
6. Харківські медики та їхні досягнення під час Другої світової війни .

Тема 6

1. Відбудова лікувально-профілактичної мережі. Заходи з поліпшення санітарного стану.
2. Етапи розвитку міської медичної мережі в післявоєнний період.
3. Специфіка фінансування та кадрового забезпечення радянської охорони здоров'я у післявоєнний час.
4. Тенденції розвитку харківської медичної мережі у післявоєнні радянські часи.
5. Медичне обслуговування робітників і службовців.
6. Першість післявоєнного Харкова в наданні медичної допомоги.
7. Прояви реформування радянської охорони здоров'я в Харкові.

Тема 7

1. Руйнівні процеси в харківській охороні здоров'я у зв'язку з переходом до ринкової економіки.
2. Реорганізація управління та лікувальних закладів.

3. Розвиток ринку медичних послуг.
4. Рівень захворюваності харківського населення (ВІЛ, онкологічні захворювання, туберкульоз, орфанні хвороби).
5. Харківська медицина в умовах військового конфлікту на Сході України.
6. Перспективи харківської медичної мережі в контексті поточної реформи охорони здоров'я.

3.4. Індивідуальні завдання формуються відповідно до контенту наукових конференцій, який щорічно затверджується планом роботи катедри суспільних наук. Специфіка індивідуальних завдань для здобувачів вищої освіти погоджується з викладачем.

3.5. Правила оскарження оцінки

Якщо здобувач вищої освіти не задоволений результатами оцінювання його навчальної діяльності і виявив бажання оскаржити оцінку з предмета, він має право звернутися до керівництва катедри та/або декана відповідного факультету з проханням провести повторне оцінювання його знань. Якщо вимоги мають під собою підстави, катедрою/деканатом створюється спеціальна комісія для проведення повторного оцінювання.

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Вимоги до освітнього компоненту

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у здобувачів вищої освіти виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач надасть на першому практичному занятті.

Під час навчального процесу важливо дотримуватися таких правил:

- повага до колег;
- толерантність до інших та їхнього досвіду;
- сприйнятливість та неупередженість;
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента;
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів;
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка

Очікується, що здобувачі вищої освіти відвідуватимуть всі лекційні та семінарські заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді катедри).

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

заборонено:

- їсти (за винятком осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність інших людей;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і коридорах під час занять.

Використання електронних пристроїв

Використання електронних пристроїв у навчальному процесі допускається без обмежень за винятком тих випадків, які можуть перешкодити процедурі об'єктивного оцінювання знань.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами

Проведення навчального процесу здійснюється з урахуванням вимог сучасного українського законодавства відносно осіб з особливими освітніми потребами та регулюється нормативними документами університету.

Рекомендації щодо успішного складання

У процесі підготовки до практичних занять здобувачам вищої освіти необхідно опрацювати матеріали допоміжної літератури. Вітається активна участь під час обговорення в аудиторії, здобувачі вищої освіти мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати.

Заохочення та стягнення

Відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу у ХНМУ» здобувач вищої освіти може підвищити оцінку за модуль шляхом виконання індивідуальних завдань (участь з доповідями в конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями тощо), що в разі успіху додає до 10 балів як заохочення.

Техніка безпеки

На першому занятті з курсу буде роз`яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Кожен здобувач вищої освіти повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Порядок інформування про зміни у силабусі

Про можливі зміни в силабусі буде повідомлено на сторінці кафедри офіційного сайту ХНМУ і в катедральній директорії системи MOODLE, а також через відповідний деканат.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Одним з елементів академічної культури, які прищеплює університет, є розуміння здобувачем вищої освіти недопустимості будь-яких запозичень без належних посилань. Враховуючи це, головним завданням викладачів є формування навичок самостійної роботи, інтересу до навчання та суспільних цінностей. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Лісовий В., Робак І. Історія охорони здоров'я в Харкові. Харків : ХНМУ, 2008. 178 с.
2. Робак І. Ю. Організація охорони здоров'я в Харкові за імперської доби (початок XVIII ст. – 1916 р.). Харків : ХДМУ, 2007. 346 с.
3. Робак І. Ю., Демочко Г. Л. Охорона здоров'я в першій столиці радянської України (1919–1934 рр.). Харків : Колегіум, 2012. 260 с.
4. Робак І. Ю., Ільїн В. Г. Харківська охорона здоров'я в післявоєнний радянський період (1945–1991 рр.). Харків : Колегіум, 2018. 344 с.
5. Чорний Д. М. Історія Слобідської України : підручник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 264 с.

Допоміжна

1. Академик Александр Шалимов в Харькове/под общ. ред. Н. Л. Битчук (Павловой), В. И. Трояна, Н. К. Голобородько. Харьков : НТМТ, 2013. 382 с.
2. Альков В. А. Использование выдающихся персоналий и их достижений в медико-краеведческой работе (на примере харьковской психиатрической и неврологической клиники доктора И. Я. Платонова) // International scientific-practical conference Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms: Conference Proceedings, September 29, 2017. Tbilisi: Baltija Publishing, 2017. P. 106–108.
3. Альков В. А., Робак І. Ю. Жандарми про особисте, професійне і політичне (на прикладі члена Братства тарасівців лікаря Якова Трутовського) // Proceedings of I International scientific conference “Science of 2019”. Berlin, tredition GmbH, 2019. P. 4-7.
4. Альков В. А., Робак І. Ю. Лікар-поляк у дорадянському Харкові: історична реконструкція життєвого шляху оториноларинголога С. А. Робака // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe. 2018. № 4(32). С. 39–48.
5. Видатні вихованці Харківської вищої медичної школи : бібліогр. довід./ред. В. М. Лісовий. Харків : ХНМУ, 2010. 207 с.
6. Вчені Харківського державного медичного університету 1805–2005/за ред. А. Я. Циганенко, М. В.Кривоносов, П. Г.Кравчун та ін. Х. : “Вид-во “Харків”, 2002. 470 с.
7. Зайцев А. Е., Москаленко В. Ф., Пилипчук М. Д. Вехи развития и становления Харьковской станции скорой медицинской помощи. Харьков, 2000. 56 с.
8. Історія в історіях : Харків. вища мед. шк. у спогадах, документах і фотографіях/за заг. ред. В. М. Лісового та Ж. М. Перцевої. Харків : ХНМУ, 2015. 552 с.
9. Малая Любовь Трофимовна. Ученики об Учителе : научн. попул. изд./под ред. проф. Г. Д. Фадеенко. Х. : Кроссруд, 2013. 164 с.
- 10.Робак І. Ю. , Демочко Г. Л. , Ільїн В. Г. Олександрівська – Перша міська клінічна лікарня Харкова: півтора століття історії. Харків : Колегіум, 2016. 296 с.
- 11.Сто двадцать лет истории Дома 90 на Сумской улице Харькова : монография / А. И. Сердюк, Б. А. Рогожин, С. К. Бондаренко, В. В. Правдин ; под. ред. А. И. Сердюка, Б. А. Рогожина. Харьков : Фактор, 2016. 432 с.
- 12.Яворський В. С., Москаленко В. Ф., Сердюк О. І. Досвід реформування галузі охорони здоров'я Харківської області в 1975–1999 роки : інформ. лист. Харків, 1999. 43 с.
13. 100-летие Харьковского научного медицинского общества. 1861-1961. Сборник очерков и статей по истории деятельности/ред. коллегия: чл.-кор. АМН СССР заслуж. деятель науки проф. Н. П. Новаченко. Киев : Здоров'я, 1965. 259 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Катедра суспільних наук ХНМУ (з методичними матеріалами)

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=141%3A2011-05-14-19-10-49&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk

7. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/polog_ad.pdf

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/pol_komis_ad.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

https://knmu.edu.ua/doc_block_type/proyekt-polozhennya-pro-organizacziyu-inklyuzyvno-go-navchannya-u-hnmu/

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/pol_komis_ad.pdf
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/polog_ad.pdf